

Miten yhdenvertaisuus toteutuu?

Vuonna 2009 toteutetun vammaispalvelulain osauudistuksen yhteydessä henkilökohtaisesta avusta säädettiin subjektiivinen oikeus vaikeavammaisille ihmisille. Henkilökohtaisen avun katsottiin turvaavan perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaista välttämätöntä huolenpitoa. Vammaisten ihmisten itsemääräämisoikeuden ja oikeuksien turvaamisen kannalta uudistus oli merkittävin vuosikymmeniin.

Tarkoituksena oli edistää vaikeavammaisen ihmisen osallisuutta ja mahdollisuutta tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja. Uudistus on toteutunut tavoitteidensa osalta hyvin, mitä kuvaa muun muassa henkilökohtaisen avun saajien määrän yli kaksinkertaistuminen (146 %) vuosina 2010–2016.

Edellytys voimavarasta turvaa yhdenvertaisuuden avun toteuttamisessa

Henkilökohtaisen avun saamisen edellytykseksi on asetettu, että ihmisellä on voimavaroja määrittellä avun sisältö ja toteutustapa. Oikeuskäytännössä henkilökohtaisen avun niin kutsuttu voimavaraedellytys on asetettu melko matalalle. Henkilökohtaisen avun peruslähtökohta on tukea ihmisen omia valintoja ja itsenäistä elämää. Hänen on kyettävä ottamaan kantaa ainakin tuettuna avuntarpeisiinsa ja niihin vastaamisen tapoihin. Avun tarvitsijan tulee siis voida itse vaikuttaa siihen, missä ja miten häntä avustetaan. Avun määrittely ei voi perustua yksinomaan ulkopuolisen tahon, esimerkiksi omaisten tai viranomaisen tekemään määrittelyyn.

Jos avun ja avustamisen tarve perustuu pääosin hoivaan, hoitoon ja valvontaan tai jos hän ei tuettunakaan kykene määrittelemään avun sisältöä, on hänellä oltava oikeus

saada apua omaa avuntarvettaan vastaavasti muulla yksilöllisellä palvelulla. Näissä tilanteissa palvelun tuotantotapa on päinvastainen kuin henkilökohtaisessa avussa, mutta tämänkin palvelun määränpää on oltava vammaisen ihmisen itsemääräämisoikeuden vahvistaminen ja osallisuuden lisääminen, kuten henkilökohtaisessa avussa. Tämä on yhdenvertaisuutta!

Henkilökohtaisessa avussa ei ole diagnoosirajauksia

Mitään ryhmää ei ole suljettu henkilökohtaisen avun järjestämisen ulkopuolelle vamman, sairauden laadun tai diagnoosin perusteella. Olennaista on ihmisen toimintakyvyn rajoitteet ja niistä johtuva välttämätön avun tarve. Kaikki ihmiset ovat voimavaroiltaan erilaisia. Yksi ja sama palvelu ei vastaa erilaisiin avuntarpeisiin. Kaikissa vammaispalveluissa järjestämisen lähtökohta perustuu vammaisen ihmisen yksilölliseen toimintakykyyn ja sen rajoituksista johtuviin yksilöllisiin palvelutarpeisiin.

Vammaispalvelulaki on ensisijainen suhteessa kehitysvammalakiin. Sovellettava laki ja palvelu tulee aina valita sen mukaan, minkä lain perusteella järjestettävä apu ja tuki toteuttaa parhaiten asiakkaan perusoikeuksia ja kyseessä olevan lain tarkoitusta sekä asiakkaan etua.

Lähteet: THL *Vammaispalveluiden käsikirja*, Ahola, Sanna & Konttinen, Juha-Pekka (2009). *Uudistuva vammaispalvelulaki - oikeus henkilökohtaiseen apuun muuttuu. Assistentti.infon julkaisuja: INFO-sarja nro 6.*, Rätty, Tapio: *Vammaispalvelut. Vammaispalvelujen soveltamiskäytäntö*. Kynnys ry. 2010. HE 166/2008 *Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta. Vammaispalvelulain muutokset 1.9.2009 lukien (pdf 273 kt) STM:n kuntainfo 4/2009*

HENKILÖKOHTAISTEN AVUSTAJIEN
TYÖNANTAJIEN LIITTO RY

